

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Autentiškas vertimas
Vyriausybės kanceliarijos
Administravimo departamentas
2020 03 19*

ANTRASIS SKYRIUS

BYLA ŽEMAITIS PRIEŠ LIETUVĄ

(Peticija Nr. 74305/17)

SPRENDIMAS

STRASBŪRAS

2019 m. spalio 15 d.

Šis sprendimas yra galutinis. Jame gali būti daromi redakcinio pobūdžio pataisymai.

Byloje Žemaitis prieš Lietuvą

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Antrasis skyrius), posėdžiaujant komitetui, sudarytam iš:

pirmininko Valeriu Gričco
teisėjų Egidijaus Kūrio,
Darian Pavli

ir *skyriaus kanclerio pavaduotojo* Hasan Bakırcı,
po svarstymo uždaramame posėdyje 2019 m. rugsėjo 24 d.
skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

PROCESAS

1. Bylą prieš Lietuvos Respubliką pradėjo Lietuvos Respublikos pilietis Augustinas Žemaitis (toliau – pareiškėjas), 2017 m. spalio 13 d. Teismui pateikęs peticiją (Nr. 74305/17) pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 34 straipsnį.

2. Pareiškėjui atstovavo Vilniuje praktikuojanti advokatė M. Gušauskienė. Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau – Vyriausybė) atstovavo jos atstovė L. Urbaitė.

3. 2018 m. rugsėjo 5 d. Vyriausybei buvo perduoti skundai dėl tariamo netinkamo policijos elgesio ir neatlikto veiksmingo tyrimo, kurio reikalaujama pagal Konvencijos 3 straipsnį, o likusi peticijos dalis buvo paskelbta nepriimtina pagal Teismo reglamento 54 taisyklės 3 dalį.

FAKTAI**I. BYLOS APLINKYBĖS**

4. Pareiškėjas gimė 1994 m. ir gyvena Vilniuje.

A. Pareiškėjo sulaikymas

5. 2014 m. birželio 30 d. naktį Vilniaus policija sulaukė skambučio, kad vieno miesto gyvenamojo rajono gatvėse pastebėtas, kaip įtariama, neblaivus vairuotojas. Į rajoną buvo išsiųsti keli policijos automobiliai. Kai policija pastebėjo įtariamą automobilį, jis sustojo ir iš jo leidosi bėgti keturi jaunuoliai. Policijos pareigūnai pradėjo jaunuolių paiešką rajone.

6. Tą pačią naktį, apie 01.30 val., pareiškėjas ėjo namo iš savo draugės namų tame rajone. Jis buvo sulaikytas įtarus, kad dalyvavo įvykyje.

7. 2014 m. liepos 1 d. policijos pareigūnai pateikė tarnybinius pranešimus, kuriuose aprašė praėjusios nakties įvykius. Aktualus šių ataskaitų turinys yra toks:

i) Pareigūnas A. U. pareiškė sulaikęs du vyrus (I. J. ir A. S.), jis su pareigūnu M. B. tęsė kitų įtariamųjų paiešką. A. U. pastebėjo kitą jaunuolį, o

šis, pamatęs pareigūną, pradėjo bėgti ir nereagavo į A. U. nurodymą „Stok, policija!“. Vyras sustojo tik supratęs, kad pabėgti nepavyks. A. U. jį pasivijo ir paliepė gultis ant žemės. Tuo metu privažiavo policijos automobilis, išlipę pareigūnai uždėjo vyrui antrankius ir nuvežė jį į policijos komisariatą. A. U. pranešime nebuvo nurodyta jaunuolio tapatybė.

ii) Pareigūnas M. B. nurodė, kad, bėgdamas gatve ir ieškodamas įtariamųjų, išgirdo A. U. šaukiant „Stok, policija!“ ir pamatė vyrą (vėliau nustatyta, kad tai buvo pareiškėjas), bėgantį ir nepaisantį A. U. reikalavimo sustoti. A. U. pavijus pareiškėją, šis aktyviai priešinosi sulaikymui: bandė nustumti A. U. ir pabėgti. Tada prie jų pribėgo M. B. ir kovinių imtynių veiksmais pargriovė pareiškėją ant žemės. Pareiškėjas krito ant pilvo, pasikišo rankas po savimi ir nepakluso nurodymui jas ištraukti, todėl rankos buvo ištrauktos prievarta, užlaužtos ir surakintos. Pareiškėjas buvo įsodintas į policijos automobilį ir nuvežtas į policijos komisariatą.

Vėliau M. B. paaiškino pirminiame pranešime klaidingai nurodęs, kad pargriovė pareiškėją ant žemės, nes iš tikrųjų jis tik padėjo A. U. sulaikyti pareiškėją, jau gulintį ant žemės.

iii) Pareigūnas E. Z. nurodė buvęs policijos automobilyje, kuriuo į policijos komisariatą buvo vežami du įtariamieji: pareiškėjas ir Š. M. Kaip nurodyta E. Z. pareiškime, prieš Š. M. buvo panaudota prievarta bandant uždėti antrankius. Pranešime nenurodyta, ar prievarta arba specialiosios priemonės buvo naudotos prieš pareiškėją.

8. Tą pačią naktį pareiškėjas pateikė raštišką pareiškimą policijai. Jame nurodė, kad buvo tamsu, jis išgirdo, kaip kažkas jį vejasi ir šaukia. Jis nesuprato, kad tai policijos pareigūnas, ir pradėjo bėgti. Pamatęs, kad jį vejasi pareigūnas, sustojo ir pakėlė rankas. Pareiškėjas teigė, kad jį sulaikė vienas pareigūnas. Tas pareigūnas parvertė jį ant žemės, kelis kartus smogė į galvą, šonkaulius ir surakino antrankiais. Pareiškėjas buvo pakeltas nuo žemės, bet buvo nukritę jo akiniai, jis paprašė pareigūno akinius surasti. Pareigūnas rado akinius, bet tyčia ant jų užlipo. Pareiškėjas buvo nuvestas į policijos automobilį, kuriame sėdėjo kitas sulaikytas vyras. Jo paklausta, ar pažįsta pareiškėją. Vyras atsakė, kad ne, o pareiškėją sulaikęs pareigūnas, išgirdęs tokį atsakymą, smogė vyrui į galvą. Paskui pareiškėjas buvo įsodintas į kitą policijos automobilį.

9. Policijos komisariate pareiškėjui buvo atliktas blaivumo testas. Jis parodė, kad pareiškėjas blaivus. Tą naktį pareiškėjas buvo paleistas. Jis nuvyko į ligoninę, nes juto krūtinės skausmą. Buvo atliktas rentgeno tyrimas, tačiau šonkaulių lūžių nenustatyta.

10. 2014 m. liepos 1 d. pareiškėjui buvo iškelta administracinė byla už teisėtų policijos reikalavimų nevykdymą.

B. Ikiteisminis tyrimas

11. 2014 m. liepos 2 d. pareiškėjas pateikė skundą Vilniaus policijai, siekdamas iškelti baudžiamąją bylą pareigūnui, kuris jam trenkė ir sulaužė akinius.

12. Skunde pareiškėjas teigė, kad yra trumparegis ir jam ypač sunku matyti tamsoje. Eidamas namo, jis išgirdo automobilio variklio garsą, pasijuto nesaugiai ir paspartino žingsnį. Tuo pačiu metu išgirdo vyrą šaukiant sustoti. Vyras nenurodė, kad yra policijos pareigūnas, o pareiškėjas pagalvojo, kad tas vyras gali jį užpulti, todėl pradėjo bėgti link apšviestos gatvės dalies. Įbėgęs į apšviestą gatvės dalį, atsisuko ir pamatė, kad jį vejasi policijos pareigūnas. Tada sustojo ir pakėlė rankas. Pareigūnas liepė gultis ant žemės. Nors pareiškėjas nesipriešino, policininkas jį pargriovė, užlaužė rankas, kelis kartus smogė į galvą ir dešinę krūtinės pusę. Gulinčio ant žemės pareiškėjo buvo paklausta, kodėl šis bėgo. Jis atsakė, kad išsigando, nes manė, jog vejasi plėšikas. Policininkas vėl kelis kartus smogė jam į galvą ir dešinę krūtinės pusę. Atbėgęs antras policininkas uždėjo antrankius ir liepė atsistoti. Jam atsistojus, antrasis policininkas nuėjo.

13. Pareiškėjas taip pat apibūdino, kaip buvo sulaužyti jo akiniai ir kaip jis buvo nuvestas į policijos automobilį ir vežamas į policijos komisariatą (žr. šio sprendimo 8 punktą). Tą naktį apie 3.30 val. jo pasiimti iš komisariato atvyko tėvas. Pakeliui į namus jie sustojo vietoje, kurioje pareiškėjas buvo sulaikytas, paieškoti akinių ir rado juos visiškai sutraiškytus. Vėliau pareiškėjas policijai pateikė sutraiškytų akinių nuotrauką.

14. 2014 m. liepos 3 d. pareiškėją apžiūrėjo teismo medicinos ekspertė ir rado kraujosruvų ant kairės ausies ir skruosto, daugybinių įbrėžimų ant dilbių, plaštakų ir riešų, kraujosruvų dešinėje krūtinės pusėje. Ekspertė nurodė, kad sužalojimai greičiausiai padaryti kietu buku daiktu ir kad jie sukėlė nežymų sveikatos sutrikdymą.

15. 2014 m. liepos 7 d., apklausiamas kaip liudytojas, pareiškėjas teigė, kad, jam sustojus ir pakėlus rankas, policininkas liepė gultis ant žemės. Paskui jis sugriebė pareiškėją už kairės rankos ir ją užlaužęs spaudė pareiškėją prie žemės. Pareiškėjas atsigulė pats, nesipriešino, nes nenorėjo pargriūti. Dešinė ranka netyčia liko po pilvu, tačiau jis neketino priešintis.

16. 2014 m. liepos 9 d. Vilniaus policijos specialusis skyrius pradėjo ikiteisminį tyrimą dėl galimo piktnaudžiavimo tarnybine padėtimi.

17. 2014 m. liepos 14 d. policijos pareigūnas A. U. savo noru paliko policijos tarnybą.

18. 2014 m. liepos 30 d. A. U. pateikė tyrėjams pareiškimą. Jis nurodė, kad 2014 m. birželio 30 d. naktį pamatęs pareiškėją sušuko „Stok!“. Tai išgirdęs, pareiškėjas atsisuko, pažiūrėjo į A. U. ir leidosi bėgti. A. U. teigimu, pareiškėjas turėjo matyti, kad jis – policijos pareigūnas, nes jis buvo apšviestoje gatvės dalyje ir vilkėjo šviesą atspindinčią liemenę. A. U. pradėjo vytis pareiškėją, šaukdamas „Stok, policija!“, bet pareiškėjas nesustojo ir

nepakėlė rankų. Galiausiai A. U. jį pasivijo ir sugriebė. Sulaikomas pareiškėjas nesipriešino. Prisiartino policijos pareigūnas M. B. Policininkai A. U. ir M. B. pargriovė rankomis mosuojantį pareiškėją ant žemės. Tada A. U. paliko pareiškėją su M. B. ir nubėgo ieškoti kitų įtariamųjų.

19. 2014 m. rugsėjo 8 d. kaip liudytojas buvo apklausiamas Š. M. – vienas iš asmenų, sulaikytų 2014 m. birželio 30 d. naktį. Jis pareiškė po sulaikymo matęs, kaip policininkai sulaikė kitą, jam nepažįstamą, jaunuolį. Liudytojas matė, kaip policininkas permetė jaunuolį per save ir užlaužė jam ranką.

20. 2014 m. rugsėjo 11 d. A. U. buvo oficialiai pranešta, kad jis įtariamasis piktnaudžiavimu tarnybine padėtimi pagal Baudžiamojo kodekso 228 straipsnio 1 dalį. Apklausiamas jis nurodė, kad pasivijęs bėglį bandė sugriebti jį už rankovės, tačiau tas jį atstūmė. Tada pribėgo M. B. ir jie abu bandė pargriauti pareiškėją ant žemės. A. U. spyrė pareiškėjui į kojas. Pagriuęs pareiškėjas pakišo galvą ir rankas po kūnu. Pareigūnai jį keliais prispaudė prie žemės ir ištraukė rankas. Tada A. U. pamatė kitą įtariamąjį ir nubėgo paskui jį, palikęs M. B. su pareiškėju. A. U. nematė pareiškėjo akinių ir nežinojo, ar jie sulaužyti.

21. 2014 m. spalio 2 d. pareiškėjui nutraukta administracinio teisės pažeidimo teiseną pareiškėjo atžvilgiu (žr. šio sprendimo 10 punktą). Matyti, kad šio proceso metu A. U. prisipažino iš pradžių šaukęs „Stok!“, o ne „Stok, policija!“. Sprendime nutraukti administracinio teisės pažeidimo teiseną pažymima, kad pareiškėjas nebandė sąmoningai nevykdyti policijos pareigūno reikalavimų.

22. 2014 m. spalio 13 d. pareiškėjui parodyti atpažinti asmenys, tarp kurių buvo A. U. ir dar du pareigūnai, nedalyvavę sulaikant pareiškėją. Pareiškėjas atpažino A. U. kaip jį sulaikiusį ir tariamai užpuolusį pareigūną. Tą pačią dieną pareiškėjui suteiktas nukentėjusiojo statusas ikiteisminiame tyrime.

23. 2015 m. kovo 19 ir 20 d. pareiškėją apžiūrėjęs kitas teismo medicinos ekspertas nustatė tuos pačius sužalojimus ir sutiko su ankstesniu vertinimu, kad jie sukėlė nežymų sveikatos sutrikdymą (žr. šio sprendimo 14 punktą). Ekspertas nurodė, kad pareiškėjas patyrė mažiausiai dvidešimt du trauminius poveikius. Eksperto teigimu, kraujosruva ant pareiškėjo kairiosios ausies greičiausiai atsirado nuo smūgio (vienas trauminis poveikis), kraujosruvos ant kairiojo skruosto ir kairiojo delno greičiausiai atsirado parkritus ant kieto žemės paviršiaus (du trauminiai poveikiai), kraujosruvos ant krūtinės ir apatinės skruosto dalies greičiausiai atsirado nuo smūgio ranka arba stipraus spaudimo pirštais (du trauminiai poveikiai), o riešo ir dilbio nuobrozdos greičiausiai atsirado dėl antrankių ir įbrėžimų nagais (septyniolika trauminių poveikių).

24. Nenustatytą dieną pareiškėjas policijai pateikė skundą, kad tarnybinis pranešimas apie jo sulaikymą surašytas atgaline data. Pareiškėjas tvirtino, kad jo sulaikymas į policijos pranešimus buvo įtrauktas tik po to, kai jis pasiskundė, kad buvo užpultas. Atitinkamas policijos skyrius atliko tarnybinį patikrinimą ir 2015 m. balandžio 30 d. pareiškėjo skundą atmetė. Atliekant

patikrinimą nustatyta, kad tą naktį pareiškėją sulaikęs A. U. tą pačią dieną surašė tarnybinį pranešimą. Nustatyta, kad pagal A. U. pranešimą pareiškėjui, I. J. ir Š. M. pradėta administracinio teisės pažeidimo teiseną. Nurodyta, kad pareiškėjo byloje pateiktas originalus pranešimo variantas, o I. J. ir Š. M. bylose – jo kopijos.

25. 2015 m. gegužės 28 d. pareiškėjas atsisakė dalyvauti akistatoje su A. U., teigdamas, kad jaučiasi nesaugus ir nerimauja, kad A. U. gali bandyti versti jį pakeisti parodymus.

26. 2015 m. spalio 20 d. buvo apklausta medicinos ekspertė – viena iš ekspertų, apžiūrėjusių pareiškėją (žr. šio sprendimo 14 punktą). Ji pareiškė, kad, atsižvelgiant į sulaikymo aplinkybes, pareiškėjas galėjo matyti jį sulaikiusio policijos pareigūno veidą, nes šis buvo arti pareiškėjo, o sulaikymas vyko apšviestoje gatvės vietoje. Ekspertės teigimu, tokiomis aplinkybėmis nėra svarbu tai, kad pareiškėjas trumparegis ir ar tuo metu jis buvo su akiniais. Vis dėlto, ekspertės nuomone, jei pareiškėjas gulėjo veidu į žemę, jam turėjo būti sunku matyti jį mušantį pareigūną ar pareigūnus.

27. Per ikiteisminį tyrimą pareiškėjas pateikė keletą skundų Vilniaus policijos viršininkui. Skunduose jis teigė, kad tyrimas užsitęsė, kad įvairūs policijos pareigūnai jam darė spaudimą ir kad iš tikrųjų tyrimu buvo siekiama padėti policijos pareigūnams išvengti atsakomybės. Visi pareiškėjo skundai buvo atmesti kaip nepagrįsti.

28. 2015 m. gruodžio 4 d. pareiškėjui pranešta, kad ikiteisminis tyrimas baigtas. A. U. buvo kaltinamas piktnaudžiavimu tarnybine padėtimi pagal Baudžiamojo kodekso 228 straipsnio 1 dalį, byla perduota nagrinėti iš esmės Vilniaus miesto apylinkės teismui.

C. Bylos nagrinėjimas Vilniaus miesto apylinkės teisme

29. Per teismo posėdžius Vilniaus miesto apylinkės teisme A. U. pareiškė, kad įprasta, jog visus tarnybinius pranešimus rašo jaunesnysis policijos pareigūnas, todėl tą naktį, kai buvo sulaikytas pareiškėjas, jis surašė visus pranešimus, o atitinkami pareigūnai juos tik pasirašė.

30. Vienas iš medicinos ekspertų, prieš tai apžiūrėjusių pareiškėją, paliudijo, kad kraujosruva ant pareiškėjo kairės ausies greičiausiai atsirado nuo smūgio, o ne dėl to, kad ausis buvo stipriai suspausta ranka ar pirštais; o kraujosruvos ant kairiojo skruosto, kairiojo delno ir krūtinės galėjo atsirasti tiek stipriai suspaudus, tiek sudavus smūgį (žr. šio sprendimo 14 ir 23 punktus).

31. 2016 m. balandžio 27 d. Vilniaus miesto apylinkės teismas nustatė, kad A. U. kaltas dėl piktnaudžiavimo tarnybine padėtimi. Teismas nusprendė, kad A. U. teiginiai apie pareiškėjo sulaikymo aplinkybes nenuoseklūs ir prieštaringi. Pirminiame pranešime jis neužsiminė apie pareiškėjo pasipriešinimą ir nurodė, kad pareiškėjas sustojo supratęs, kad pabėgti nepavyks (žr. šio sprendimo 7 punktą). Tačiau apklausiamas vėliau A. U.

pareiškė, kad pasivijo pareiškėją ir sugriebė ją už rankovės. Pareiškėjas bandė ją nustumti, bet jis kartu su M. B. spyrė pareiškėjui į kojas ir ją pargriovė (žr. šio sprendimo 20 punktą).

32. Teismas pažymėjo, kad pareiškėjas tiek per ikiteisminį tyrimą, tiek teisme teigė matęs ir įsidėmėjęs ją sulaikiusio policijos pareigūno veidą ir ją atpažino (žr. šio sprendimo 22 punktą). Teismas nerado priežasčių abejoti pareiškėju. Be to, A. U. savo pirminiame pranešime (žr. šio sprendimo 7 punktą) patvirtino pareiškėjo teiginį, kad jis nustojo bėgti pamatęs, jog ją vejasi policijos pareigūnas (žr. šio sprendimo 8, 12 ir 15 punktus). Teismas padarė išvadą, kad A. U. veiksmai – pareiškėjo parvertimas ant žemės ir antrankių jam uždėjimas – buvo pertekliniai ir nereikalingi, nes pareiškėjas sustojo ir aktyviai nesipriešino. Taigi nebuvo teisėto pagrindo tokiu būdu ją sulaikyti.

33. A. U. buvo paskirta 3 766 eurų (EUR) bauda. Pareiškėjui iš jo priteista 196 EUR turtinei žalai už sulaužytus akinius ir 5 000 EUR neturtinei žalai atlyginti.

D. Bylos nagrinėjimas Vilniaus apygardos teisme

34. A. U. pateikė apeliacinį skundą dėl apkaltinamojo nuosprendžio. Apeliaciniame skunde A. U., be kita ko, teigė, kad tai, jog pareiškėjas ją atpažino (žr. šio sprendimo 22 punktą), nėra patikimas argumentas, nes atpažinimas vyko vėliau nei po trijų mėnesių nuo pareiškėjo sulaikymo. Be to, per atpažinimą A. U. vilkėjo ne policijos uniformą, o civilio drabužius. A. U. taip pat teigė, kad per laikotarpį nuo sulaikymo iki atpažinimo pareiškėjas nebuvo apklaustas apie ją sulaikiusio policijos pareigūno išvaizdą.

35. 2016 m. rugsėjo 26 d. Vilniaus apygardos teismas panaikino žemesniosios instancijos teismo sprendimą, A. U. išteisino, o pareiškėjo civilinį ieškinį paliko nenagrinėtą.

36. Teismas nurodė, kad policijos pareigūnai, tą naktį ieškoję kelių vyrų, įtariamų vairavimu išgėrus, turėjo teisę sustabdyti pareiškėją, nes šis buvo toje vietoje, kur vyko paieška, ir atitiko įtariamą požymius. Pareiškėjas nepakluso teisėtiems pareigūnų reikalavimams, todėl prieš ją reikėjo panaudoti prievartą, dėl to galėjo būti sukeltas nežymus sveikatos sutrikdymas. Teismas nerado įrodymų, kad A. U. ar kuris nors kitas pareigūnas ketino tyčia padaryti žalą pareiškėjui.

37. Teismas pažymėjo, kad teismo medicinos ekspertų pranešimuose apie pareiškėjo patirtus sužalojimus (žr. šio sprendimo 14 ir 23 punktus) neatmetama galimybė, kad sužalojimai galėjo atsirasti dėl grumtynių bandant sulaikyti pareiškėją ir prieš ją panaudotų imtynių veiksmų, pavyzdžiui, parvertimo, prispaudimo prie žemės keliais ir surakinimo antrankiais. Teismas nurodė, kad „nėra neginčijamų įrodymų, kad pareiškėjas buvo mušamas be jokio pagrindo“.

38. Vilniaus apygardos teismo nuomone, žemesniosios instancijos teismo sprendimas grindžiamas išimtinai pareiškėjo teiginiais. Vis dėlto pareiškėjo įvykių versiją paneigė visi policijos pareigūnai, dalyvavę jį sulaikant, ir nebuvo pagrindo jais netikėti. Teismas taip pat pažymėjo, kad apklausiamas apeliacinės teisenos metu pareiškėjas atsisakė atsakyti į klausimus ar pateikti daugiau informacijos.

39. Vilniaus apygardos teismas taip pat nusprendė, kad žemesniosios instancijos teismas A. U. tarnybiniame pranešime nurodytą Š.M. sulaikymo epizodą (žr. šio sprendimo 7 punktą) klaidingai interpretavo kaip pareiškėjo sulaikymo epizodą. Be to, žemesniosios instancijos teismas suklydo vertindamas Š. M. parodymus (žr. šio sprendimo 19 punktą) – Vilniaus apygardos teismo manymu, Š. M. negalėjo matyti pareiškėjo sulaikymo iš policijos automobilio, nes buvo sulaikytas po pareiškėjo. Teismas atkreipė dėmesį, kad Š. M. nebuvo apklaustas teisme, nes pasislėpė nuo pareigūnų.

40. Vilniaus apygardos teismas taip pat nusprendė, kad žemesniosios instancijos teismas neištyrė aplinkybių, kuriomis buvo sulaužyti pareiškėjo akiniai. Teismo manymu, akiniai galėjo būti sulaužyti pareiškėjui pargriuvus ir būtent dėl to, kad jie sulūžo, galėjo atsirasti kraujosruvų ant pareiškėjo veido ir ausies. Taip pat negalima atmesti galimybės, kad pareiškėjas galėjo pats užlipti ant akinių. Teismas pažymėjo, kad sulaužyti pareiškėjo akiniai per ikiteisminį tyrimą negauti ir neištirti, o pareiškėjas pateikė tik akinių nuotrauką prabėgus savaitei nuo tyrimo pradžios.

41. Teismas taip pat kritikavo asmens parodymą atpažinti, per kurį pareiškėjas atpažino A. U. (žr. šio sprendimo 22 punktą) – jis pažymėjo, kad iš visų policijos pareigūnų, kurie dalyvavo sulaikant pareiškėją, parodyme dalyvavo tik A. U. Todėl teismas padarė išvadą, kad asmens parodymas atpažinti organizuotas ne pagal Baudžiamojo proceso kodekso reikalavimus (žr. šio sprendimo 52 punktą). Be to, teismas rėmėsi teismo medicinos eksperto parodymais, kad pareiškėjui, gulinčiam veidu į žemę, būtų buvę sunku matyti, kas jį muša (žr. šio sprendimo 30 punktą).

42. Galiausiai teismas nurodė:

„Kolegija taip pat kritiškai vertina [pareiškėjo] argumentus, kad jis po šio įvykio nepasitiki policijos pareigūnais ir bijo vaikščioti tamsiu paros metu, kadangi faktinėmis bylos aplinkybėmis, kurias patvirtina ir [pareiškėjo] parodymai, nustatyta, kad [pareiškėjas] dar iki įvykio buvo veikiamas fobijų ir dėl to neadekvačiai vertino situaciją. Tai patvirtina jo veiksmai įvykio metu ir atliekant ikiteisminį tyrimą – išgirdęs kažkokį neaiškų jam ūžesį, išsigando ir paspartino žingsnį, išgirdęs atbėgančio žmogaus žingsnius, puolė bėgti, bijo atsisukti, nematė apšviestoje vietoje policijos pareigūno, apsirengusio specialia šviesą atspindinčia uniforma, ir negirdėjo jo nuolatinių teisėtų reikalavimų „Stok, policija“, sulaikomas muistėsi ir neleido uždėti antrankių. <...> ikiteisminio tyrimo metu bijojo akistatos su [A. U]. Atkreiptinas dėmesys, jog pagal savo amžių ir išsilavinimą [pareiškėjas] negalėjo nesuvokti, kad yra stabdomas policijos pareigūno <...> Kolegija atmeta kaip nepagrįstus [pareiškėjo] atstovės argumentus, kad [A. U.] nešaukė „Stok, policija“, juos paneigia byloje esantys įrodymai.

Atkreiptinas dėmesys, kad pirmosios instancijos teismas nevertino, kad [pareiškėjui] iškart po jo sulaikymo buvo pradėta administracinio teisės pažeidimo [dėl nepaklusimo

teisėtiems policijos pareigūnų nurodymams] teiseną, po to jau pagal [pareiškėjo] pareiškimą buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl to, kad <...> pareigūnas sumušė [pareiškėją] ir tyčia sulaužė jo akinius. Taip pat pagal [pareiškėjo] pareiškimus ir skundus nepagrįstai buvo inicijuoti tarnybiniai patikrinimai bei ikiteisminiai tyrimai <...> visi šie skundai ir pareiškimai <...> buvo atmesti kaip nepagrįsti. Kolegija tokiuose [pareiškėjo] veiksmuose įžvelgia norą pakreipti ikiteisminį tyrimą sau naudinga linkme ir taip išvengti jam gresiančios administracinės atsakomybės <...>

Kolegijos vertinimu, yra pagrindas atnaujinti administracinę bylą [pareiškėjui] <...>, nes vienintelis bylos nutraukimo motyvas, kad [pareiškėjas] buvo sulaikytas per klaidą, nepaneigia jo kaltės dėl teisėtų policijos pareigūno reikalavimų nevykdymo <...> Teisėto policijos reikalavimo nevykdymo motyvai – <...> baimė, priešiškus policijos pareigūnui ar nepasitikėjimas policijos pareigūnu, įsitikinimas savo teismu ir pan. – veikos kvalifikavimui reikšmės neturi, į juos tik atsižvelgiama parenkant nuobaudos dydį.

<...>

Nagrinėjama atveju kolegija netirs ir nevertins, ar [pareiškėjas], nurodydamas, kad jį sumušė ir jo akinius demonstratyviais tyčiais veiksmais sulaužė [A. U.], veikė sąmoningai, taip siekdamas išvengti administracinės atsakomybės, ar jausdamas asmeninį priešiškus policijos pareigūnui, inicijavusiam jo sulaikymą ir dalyvavusiam jį sulaikant, ar sąžiningai klydo <...> į šiuos klausimus turėtų atsakyti ikiteisminis tyrimas.“

E. Bylos nagrinėjimas Aukščiausiajame Teisme

43. Pareiškėjas pateikė kasacinį skundą. Jo teigimu, Vilniaus apygardos teismas padarė prielaidą, jog A. U. turėjo teisę prieš jį panaudoti prievartą, ir neištyrė, ar gerai parengtam policijos pareigūnui reikėjo griebtis tokio masto fizinės jėgos, kuri lėmė dvidešimt du trauminius poveikius įvairioms kūno sritims (žr. šio sprendimo 23 punktą), tam, kad jį sulaikytų.

44. Pareiškėjas teigė, kad Vilniaus apygardos teismas nusprendė kaltinti nukentėjusįjį ir „neetiškai“ atsiliepė apie jo asmenybę, apibūdino jį kaip kerštingą, kupiną fobijų ir aiškino jo teisėtą naudojimąsi savo procesinėmis teisėmis kaip „bandymą pasukti tyrimą sau palankia linkme“ (žr. šio sprendimo 42 punktą).

45. Prokuroras taip pat pateikė kasacinį skundą. Jis, be kita ko, tvirtino, kad Vilniaus apygardos teismas neatsižvelgė į teismo medicinos eksperto išvadą, kad kraujosruva ant pareiškėjo kairės ausies greičiausiai atsirado nuo smūgio, o ne dėl kritimo (žr. šio sprendimo 30 punktą). Be to, prokuroras teigė, kad pareiškėjo įvykių versija atitiko pirminį A. U. pranešimą ir kad, priešingai, nei pažymi Vilniaus apygardos teismas (žr. šio sprendimo 39 punktą), A. U. pats niekada nenurodė, kad jo pranešime minimas Š. M., o ne pareiškėjo sulaikymas.

46. 2017 m. gegužės 3 d. Aukščiausiasis Teismas atmetė pareiškėjo kasacinį skundą ir paliko galioti Vilniaus apygardos teismo sprendimą.

47. Aukščiausiasis Teismas pripažino, kad asmens, patyrusio stresinę situaciją, parodymai negali būti labai tikslūs ir per visas apklausas išlikti

nepakitę, nes nukentėjusysis ar liudytojas gali prisiminti naujų detalių. Vis dėlto teismas nusprendė, kad pareiškėjo pareiškimai dėl tam tikrų svarbių detalių, pavyzdžiui, kiek pareigūnų dalyvavo jį sulaikant, į kurias kūno vietas buvo suduoti smūgiai, kuris iš pareigūnų ieškojo jo akinių ir juos sulaužė, kuris pareigūnas nuvedė jį iki policijos automobilio, buvo nenuoseklūs. Todėl apeliacinės instancijos teismas teisingai nurodė, kad šiais parodymais negalima paneigti kitų byloje pateiktų parodymų.

48. Aukščiausiasis Teismas nusprendė, kad pareiškėjo argumentas, jog prievartos panaudojimas prieš jį buvo nereikalingas ir neproporcingas, nes jis sustojo ir nesipriešino, nepagrįstas byloje pateikta medžiaga. Taip pat teismas nurodė, jog apeliacinės instancijos teismas atliko išsamią visų liudytojų parodymų analizę ir padarė pagrįstą išvadą, kad A. U. veiksmai sulaikant pareiškėją – vijimasis, šaukimas, kad sustotų, ir pargriovimas ant žemės jam nepaklusus – buvo būtini toje situacijoje.

49. Teismas taip pat pažymėjo, kad iš dvidešimt dviejų pareiškėjo patirtų trauminių poveikių septyniolika buvo padaryta dėl surakinimo antrankiais, du dėl kritimo ir trys dėl smūgio ranka ar kumščiu arba stipraus suspaudimo pirštais (žr. šio sprendimo 23 punktą). Teismas patvirtino apeliacinės instancijos teismo išvadą, kad teismo medicinos eksperto išvadose neatmetama galimybė, kad šie sužalojimai galėjo atsirasti dėl grumtynių ir sulaikant pareiškėją panaudotų kovinių imtynių veiksmų. Aukščiausiasis Teismas pabrėžė, kad byloje nėra neginčijamų įrodymų, jog trauminiai poveikiai pareiškėjui padaryti jį mušant, o ne sulaikant ir dedant antrankius.

50. Galiausiai Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad pareiškėjo elgesys prieš sulaikymą, sulaikymo metu ir po sulaikymo buvo svarbus vertinant panaudotos prievartos būtinumą ir proporcingumą, todėl apeliacinės instancijos teismas pagrįstai vertino pareiškėjo elgesį.

II. BYLAI REIKŠMINGA VIDAUS TEISĖ

51. Dėl tuo metu galiojusių aktualių vidaus teisės aktų, susijusių su policijos prievartos naudojimu, žr. 2016 m. liepos 12 d. sprendimo *Gedrimas prieš Lietuvą* (Nr. 21048/12) 49 punktą.

52. Baudžiamojo proceso kodekso 191 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad atpažįstantis asmuo pirmiau turi būti apklaustas apie aplinkybes, kuriomis jis matė ar kitaip įsidėmėjo atpažintiną asmenį, daiktą ar kitokį objektą, taip pat apie žymes ir ypatybes, pagal kurias jis gali atpažinti tą asmenį, daiktą ar kitokį objektą.

53. Policijos patrulių veiklos instrukcijoje, patvirtintoje 2011 m. liepos 19 d. policijos generalinio komisaro įsakymu Nr. 5-V-673 ir galiojusioje bylai aktualiu laikotarpiu, nurodyta, kad, pristačius sulaikytą asmenį į policijos nuovadą, turi būti surašytas tarnybinis pranešimas apie sulaikymą. Ataskaitoje, be kita ko, turėjo būti nurodyta, kas sulaikė atitinkamą asmenį,

dėl kokios priežasties ir kokiomis aplinkybėmis, ar buvo naudojama prievarta, o jei taip, jos rūšis ir naudojimo padariniai (60 punktas).

III. BYLAI REIKŠMINGA TARPTAUTINĖ MEDŽIAGA

54. Europos komitetas prieš kankinimą ir kitokį žiaurių, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą (toliau – CPT) 2012 m. lapkričio 27 d. – gruodžio 4 d. vizito Lietuvoje ataskaitoje Lietuvos Vyriausybei nurodė:

„13. <...> Keletas sulaikytų asmenų, įskaitant nepilnamečius, skundėsi delegacijai dėl neproporcingos policijos prievartos panaudojimo sulaikymo metu (pavyzdžiui, spyrių ir smūgių), po to, kai asmenys buvo sutramdyti. Vidaus reikalų ministerija informavo CPT, kad du policijos pareigūnai 2011 m. ir vienas pareigūnas 2012 m. buvo pripažinti kaltais dėl to, kad sulaikymo metu panaudojo neproporcingai didelę prievartą, ir jiems buvo paskirtos administracinės sankcijos.

Komitetas tikisi, kad Lietuvos valdžios įstaigos ir toliau stengsis užtikrinti, kad policijos pareigūnai sulaikydami asmenis nenaudotų daugiau prievartos, nei būtina. Sutramdžius sulaikytus asmenis, nėra jokio pagrindo jiems smogti.“

55. 2016 m. rugsėjo 5–15 d. vizito Lietuvoje ataskaitoje Lietuvos vyriausybei CPT nurodė:

„12. <...> Keletas asmenų delegacijai skundėsi dėl netinkamo policijos elgesio – smūgių, spyrių, smūgiavimo policininko lazdomis.

13. Beveik visi kaltinimai buvo susiję su perteklinės prievartos naudojimu sulaikant asmenį, po to, kai asmuo jau buvo sutramdytas. **Komitetas rekomenduoja Lietuvos valdžios įstaigoms ir toliau stengtis užtikrinti, kad policijos pareigūnai sulaikydami asmenis nenaudotų daugiau prievartos, nei būtina. Sutramdžius sulaikytus asmenis, nėra jokio pagrindo jiems smogti.“**

TEISĖ

I. TARIAMAS KONVENCIJOS 3 STRAIPSNIO PAŽEIDIMAS

56. Pareiškėjas skundėsi, kad su juo policija elgėsi netinkamai ir institucijos neatliko veiksmingo tyrimo dėl jo pateiktų kaltinimų netinkamu elgesiu. Jis rėmėsi Konvencijos 1, 3, 6, 13 ir 17 straipsniais. Teismas, kaip bylos faktinių aplinkybių teisinio vertinimo ekspertas (žr. 2018 m. kovo 20 d. sprendimo *Radomilja ir kiti prieš Kroatiją* [DK], peticijos Nr. 37685/10 ir peticijos Nr. 22768/12, 114 ir 126 punktus), mano, jog pareiškėjo skundai turi būti nagrinėjami pagal materialinius ir procesinius Konvencijos 3 straipsnio aspektus. Šiame straipsnyje nustatyta:

„Niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas.“

A. Priimtinumai

57. Teismas pažymi, kad šis skundas nėra akivaizdžiai nepagrįstas pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies a punktą ir nėra nepriimtinas koku nors kitu pagrindu. Todėl jį reikia pripažinti priimtinu.

B. Esmė

1. Kaltinimai nežmonišku ir žeminančiu elgesiu

a) Šalių teiginiai

i) Pareiškėjas

58. Pareiškėjas teigė, kad su juo elgtasi nežmoniškai ir žeminančiai: policijos pareigūnas jį sumušė be jokio pagrindo, jis patyrė daugybę sužalojimų, buvo tyčia sulaužyti jo akiniai. Pareiškėjas teigė nesipriešinęs jį sulaikiusiems pareigūnams, sustojęs ir pakėlęs rankas iš karto po to, kai suprato, kad jį vejasi policija, nekėlęs jokio pavojaus. Taigi gerai parengtam policijos pareigūnui nebuvo pagrįstai būtina daryti pareiškėjui dvidešimt du trauminius poveikius, todėl prieš jį panaudota prievarta buvo neproporcinga.

ii) Vyriausybė

59. Vyriausybė pirmiausia nurodė, kad elgesys su pareiškėju nepasiekė minimalaus žiaurumo lygio, būtino, kad galėtų būti taikomas Konvencijos 3 straipsnis. Prievartą prieš pareiškėją naudoti nebuvo iš anksto planuota, ji panaudota turint teisėtą tikslą jį sulaikyti ir sukėlė jam tik nežymų sveikatos sutrikdymą be jokių ilgalaikių pasekmių (žr. šio sprendimo 14 punktą). Vyriausybė atkreipė dėmesį, kad iš dvidešimt dviejų pareiškėjo patirtų trauminių poveikių septyniolika buvo padaryta dedant antrankius (žr. šio sprendimo 23 punktą). Be to, nacionaliniai teismai neatmetė galimybės, kad pareiškėjo patirti trauminiai poveikiai galėjo atsirasti dėl grumtynių ir sulaikant panaudotų kovinių imtynių veiksmų (žr. šio sprendimo 37 ir 49 punktus). Teismai padarė išvadą išklausę medicinos ekspertą, taigi Vyriausybė tvirtino, kad nėra pagrindo abejoti šiomis išvadomis.

60. Vyriausybė taip pat teigė, kad, kaip nustatė vidaus teismai, bylos duomenys nepatvirtino pareiškėjo teiginio, kad jis nesipriešino sulaikymui. Vyriausybė nurodė, kad sulaikydamas pareiškėją pareigūnas A. U. turėjo greitai panaudoti fizinę jėgą, nes nežinojo, kokie pareiškėjo ketinimai ir ar jis ginkluotas. Pabrėžiama, kad A. U. nenaudojo prievartos prieš kitus tą naktį sulaikytus įtariamuosius, kurie nesipriešino.

b) Teismo vertinimas

61. Bendrieji principai, susiję su Konvencijos 3 straipsnio materialiu aspektu ir reikšmingi byloms dėl netinkamo teisėsaugos pareigūnų elgesio,

apibendrinti 2015 m. EŽTT sprendimo *Bouyid prieš Belgiją* ([DK], peticijos Nr. 23380/09) 81–90 punktuose.

62. Teismas primena, jog asmens laisvės atėmimo atveju arba tiesiog jam susidūrus su teisėsaugos pareigūnais, bet koks fizinės jėgos panaudojimas, jei jis nėra griežtai būtinas dėl šio asmens elgesio, žemina žmogaus orumą ir iš esmės nėra suderinamas su Konvencijos 3 straipsnyje įtvirtinta teise (ten pat, 86–88 punktai ir juose nurodytos bylos).

63. Šioje byloje du teismo medicinos ekspertai nustatė, kad sulaikomas pareiškėjas patyrė mažiausiai dvidešimt du trauminius poveikius: kraujosruvą ant kairės ausies, greičiausiai nuo smūgio kumščiu (vienas trauminis poveikis), kraujosruvas ant kairiojo skruosto ir kairiojo delno, atsiradusias greičiausiai parkritus ant kieto paviršiaus (du trauminiai poveikiai), kraujosruvas ant krūtinės ir apatinės skruosto dalies, kurios greičiausiai atsirado nuo smūgio ranka ar spaudimo pirštais (du trauminiai poveikiai), ir įbrėžimus ant riešų ir dilbių, kurie greičiausiai atsirado dedant antrankius ir įbrėžiant nagais (septyniolika trauminių poveikių) (žr. šio sprendimo 14 ir 23 punktus). Medicininės apžiūros išvados nebuvo ginčijamos nacionaliniuose teismuose.

64. Vyriausybė teigė, kad visi minėti trauminiai poveikiai atsirado dėl teisėtų policijos pareigūnų veiksmų sulaikant pareiškėją, kuris priešinosi (žr. policininkų pareiškimus per nacionalinį teismo procesą, aprašytus šio sprendimo 7, 18 ir 20 punktuose, Vilniaus apygardos teismo ir Aukščiausiojo Teismo sprendimus, nurodytus šio sprendimo 37 ir 49 punktuose). Vis dėlto pareiškėjas neigė priešinęs pareigūnams (žr. šio sprendimo 8, 12 ir 15 punktus).

65. Teismas mano, kad šios bylos aplinkybėmis nebūtina konstatuoti, ar pareiškėjas priešinosi sulaikomas. Netgi jei būtų pripažinta, kad pareiškėjas priešinosi ir todėl policijos pareigūnams reikėjo jį pargriauti, prispausti prie žemės ir surakinti antrankiais, taip padarant kraujosruvas ant rankų, krūtinės ir kairiojo skruosto, lieka nepaaiškintas dar vienas sužalojimas – kraujosruva ant pareiškėjo kairės ausies.

66. Kaip nurodė vienas iš pareiškėją apžiūrėjusių medicinos ekspertų, kraujosruva ant kairės ausies greičiausiai atsirado nuo smūgio, o ne nuo spaudimo ranka ar pirštais (žr. šio sprendimo 30 punktą). Visuose savo pareiškimuose, pateiktuose nacionalinėms institucijoms, pareiškėjas tvirtino, kad policijos pareigūnas jam smogė į veidą, kai jis jau gulėjo ant žemės (žr. šio sprendimo 8, 12 ir 15 punktus). Nė vieno iš nacionaliniuose teismuose apklaustų policijos pareigūnų nebuvo aiškiai paklausta apie šį konkretų sužalojimą, ir jie nepateikė jokių alternatyvių paaiškinimų. Nors Vilniaus apygardos teismas konstatavo, kad sužalojimai pareiškėjo veide galėjo atsirasti dėl to, kad akiniai lūžo pareiškėjui parkritus ant žemės (žr. šio sprendimo 40 punktą), Teismo nuomone, ši hipotezė nepagrįsta jokiais įrodymais, įskaitant medicinos ekspertų išvadas, kuriose nenustatyta, kad kuris nors iš pareiškėjo patirtų trauminių poveikių galėjo būti padarytas

dūžtant akinių stiklams (žr. šio sprendimo 14, 23 ir 30 punktus ir *mutatis mutandis* 2019 m. vasario 21 d. Sprendimo *Gablshvili ir kiti prieš Gruziją*, peticijos Nr. 7088/11, 57 punktą).

67. Šiuo atžvilgiu Teismas pakartoja, kad tais atvejais, kai asmuo yra valstybės institucijų žinioje, pvz., laisvės apribojimo atveju, galios tvirta faktinė prezumpcija dėl asmens sulaikymo metu patirtų sužalojimų. Todėl įrodinėjimo našta tenka Vyriausybei ir ji turi pateikti įrodymais pagrįstą įtikinamą paaiškinimą, leidžiantį abejoti pareiškėjo pateikta įvykių versija (žr. pirmiau nurodyto sprendimo *Bouyid* 83 punktą ir jame nurodytas bylas).

68. Šioje byloje nei valdžios institucijos nacionaliniame procese, nei Vyriausybė savo pastabose Teismui nepateikė pakankamo ir įtikinamo paaiškinimo dėl kraujosruvos ant pareiškėjo kairės ausies. Atsižvelgdamas į tai, kad Vyriausybė nepateikė įrodymų, paneigiančių pareiškėjo pateiktą įvykių versiją, Teismas mano, jog yra nustatyta, kad sulaikymo metu pareiškėjui buvo smogta į veidą ir smūgis buvo padarytas jo nurodytomis aplinkybėmis, tai yra po to, kai pareigūnai jį parvertė ant žemės (žr. *mutatis mutandis* 2014 m. lapkričio 27 d. sprendimo *Adnaralov prieš Ukrainą*, peticijos Nr. 10493/12, 45 punktą).

69. Anksčiau Teismas yra nusprendęs, kad sulaikymo metu smūgis asmeniui į galvą, nuo kurio atsirado patinimas ir kraujosruva ant kaktos, „ypač dėl jo vietos“, buvo pakankamai rimtas, kad patektų į Konvencijos 3 straipsnio taikymo sritį (žr. 2009 m. sausio 27 d. Sprendimo *Samüt Karabulut prieš Turkiją*, peticijos Nr. 16999/04, 8 ir 41 punktus). Taip pat Teismas yra nustatęs, kad teisėsaugos pareigūno pliaukštelėjimas per veidą, net jei nebuvo iš anksto suplanuotas ir neturėjo jokio rimto ar ilgalaikio poveikio asmeniui, gali būti suvokiamas kaip žeminantis ir todėl prilyginamas nežmoniškam elgesiui pagal 3 straipsnį (žr. pirmiau nurodyto sprendimo *Bouyid* 105, 106 ir 112 punktus).

70. Šioje byloje Teismas pažymi, kad nė vienas iš apklaustų per nacionalinį teismo procesą policijos pareigūnų neteigė, jog reikėjo smogti pareiškėjui į veidą norint jį sutramdyti ar dėl kokių nors kitų priežasčių. Todėl nemanytina, kad smūgis buvo būtinas dėl paties pareiškėjo elgesio (žr. CPT rekomendacijas, nurodytas šio sprendimo 54 ir 55 punktuose). Taigi, Teismo nuomone, po to, kai policijos pareigūnas pareiškėją pargriovė ir prispaudė prie žemės, net ir vienas smūgis į veidą būtų galėjęs sukelti savavališko elgesio, neteisybės ir bejėgiškumo jausmus (žr. pirmiau nurodyto sprendimo *Bouyid* 106 punktą ir 2019 m. balandžio 16 d. sprendimo *Csonka prieš Vengriją* [Komitetas], peticijos Nr. 48455/14, 30 punktą). Šiomis aplinkybėmis Teismas negali sutikti su Vyriausybės argumentu, kad pareiškėjo patirtas elgesys nepasiekė žiaurumo lygio pagal Konvencijos 3 straipsnį.

71. Pirmiau išdėstytų argumentų pakanka, kad Teismas galėtų padaryti išvadą, jog, nors ir sukėlęs palyginti tik nedidelį pareiškėjo kūno sužalojimą policijos pareigūno smūgis į veidą po to, kai pareiškėjas jau buvo pargriautas

ant žemės, sumenkino pareiškėjo orumą ir prilygo nežmoniškam ir žeminančiam elgesiui (žr. 2018 m. lapkričio 20 d. sprendimo *Samesov prieš Rusiją*, peticijos Nr. 57269/14, 62 punktą).

72. Taigi buvo padarytas materialinis Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas.

2. *Tariamai neveiksmingas tyrimas*

a) Šalių teiginiai

i) *Pareiškėjas*

73. Pareiškėjo teigimu, pagal Teismo jurisprudenciją byloje dėl policijos pareigūnų naudojamos prievartos turėjo būti įvertinta, ar veiksmai buvo būtini ir proporcingi atsižvelgiant į aplinkybes (žr. 2016 m. spalio 4 d. sprendimo *Yusiv prieš Lietuvą*, peticijos Nr. 55894/13, 61 punktą). Tačiau teismai, nagrinėję bylą prieš A. U., neatsižvelgė į jo prisipažinimą, kad jis sumušė pareiškėją (žr. šio sprendimo 20 punktą), taip pat į kitus byloje esančius įrodymus. Pareiškėjo manymu, Vilniaus apygardos teismo ir Aukščiausiojo Teismo sprendimai atspindi teisėjų įsitikinimą, kad policijos pareigūno naudojama prievarta visada pagrįsta, nes ją naudoja policijos pareigūnas.

74. Pareiškėjas taip pat teigė, kad Vilniaus apygardos teismas buvo šališkas ir pateikė įžeidžiančių asmeninio pobūdžio teiginių apie jį, leisdamas suprasti, kad jis kenčia nuo įvairių psichologinių problemų (žr. šio sprendimo 42 punktą), kurios nesusijusios su byla ir nėra pagrįstos jokiais įrodymais.

ii) *Vyriausybė*

75. Vyriausybė teigė, kad atlikus tyrimą buvo nustatyti visi pareigūnai, kurie dalyvavo sulaikant pareiškėją, ir kiekvieno jų veiksmai. Institucijos ėmėsi visų būtinų tyrimo priemonių, kad nustatytų faktines bylos aplinkybes – apklausė daugybę liudytojų, suorganizavo atpažinimą, atliko medicininę apžiūrą ir gavo kitos reikšmingos informacijos. Vyriausybė nurodė, kad pareiškėjas nepateikė jokių prašymų atlikti papildomus tyrimo veiksmus.

76. Vyriausybė taip pat teigė, kad pareiškėjas pats davė nenuoseklius parodymus apie esmines sulaikymo aplinkybes, todėl jo teiginiai negalėjo būti laikomi patikimais. O policijos pareigūno A. U. pareiškimai iš esmės buvo nuoseklūs ir nacionaliniai teismai neturėjo pagrindo jais abejoti.

b) *Teismo vertinimas*

77. Bendrieji principai, susiję su Konvencijos 3 straipsnio procesiniu aspektu, apibendrinti 2014 m. EŽTT sprendimo *Mocanu ir kiti prieš Rumuniją* ([DK], peticijos Nr. 10865/09 ir 2 kt., 314–326 punktuose (ištraukos).

78. Nagrinėjamu atveju Teismas pirmiausia pažymi, kad ikiteisminis tyrimas dėl tariamo netinkamo elgesio su pareiškėju buvo pradėtas iškart po to, kai šis pateikė skundą (žr. šio sprendimo 16 punktą). Be to, išnagrinėjęs šalių pateiktą medžiagą, Teismas laikosi nuomonės, kad už tyrimo vykdymą atsakingi asmenys buvo praktiškai nepriklausomi nuo asmenų, kurių veikos buvo tiriamos, ir kad pareiškėjas galėjo veiksmingai dalyvauti atliekant tyrimą. Taip pat negalima teigti, kad bendra nacionalinio proceso trukmė – mažiau nei treji metai nuo tyrimo pradžios iki Aukščiausiojo Teismo galutinio sprendimo priėmimo – yra pernelyg ilga (žr. šio sprendimo 16 ir 46 punktus).

79. Todėl iš esmės byloje nagrinėjama, ar tyrimas buvo išsamus, t. y. ar jis galėjo padėti nustatyti ir nubausti atsakingus asmenis (ten pat, 321 punktas). Šiuo atžvilgiu Teismas primena, kad nors procesinė pareiga pagal Konvencijos 3 straipsnį taikoma ne rezultatui, o priemonėms, jei tyrimas turi trūkumų ir dėl jų negalima nustatyti bylos aplinkybių ar atsakingo asmens, toks tyrimas gali neatitikti reikalaujamo efektyvumo standarto (ten pat, 322 punktas).

80. Nacionalinės institucijos šioje byloje turėjo nustatyti pareiškėjo sulaikymo aplinkybes, t. y. ar jis priešinosi pareigūnams ir kokių veiksmų ėmėsi šie pareigūnai. Kaip reikalaujama vidaus teisės aktuose, visi sulaikant dalyvavę pareigūnai iškart po sulaikymo pateikė tarnybinius pranešimus, kuriuose aprašė aptariamus įvykius (žr. šio sprendimo 7 punktą). Vidaus teisės aktuose nustatyta, kad sulaikytą asmenį pristačius į policijos komisariatą tarnybiniame pranešime apie sulaikymą, be kita ko, turi būti nurodyta, kas sulaikė asmenį, sulaikymo priežastis ir aplinkybės, ar buvo panaudota prievarta ir, jei taip, jos rūšis ir panaudojimo padariniai (žr. šio sprendimo 53 punktą).

81. Vis dėlto Teismas mano turįs atkreipti dėmesį į tai, kad nė viename iš pareiškėjo sulaikymo naktį policijos pareigūnų parengtų pranešimų nebuvo tiksliai aprašytos sulaikymo aplinkybės. Visų pirma atkreiptinas dėmesys į pareiškėją sulaikiusio pareigūno A. U. pranešimą. Jame aprašytas trijų asmenų sulaikymas: I. J., A. S. ir neįvardyto jaunuolio (žr. šio sprendimo 7 punktą). Nepaaiškinta, kodėl A. U. nurodė tik dviejų pirmųjų sulaikytųjų tapatybę, o trečiojo – ne, nors iš kitų pareigūnų pranešimų matyti, kad buvo nustatytos visų tų naktį sulaikytųjų asmenų, įskaitant pareiškėją (žr. šio sprendimo 7 punktą), tapatybės.

82. Šiaip ar taip, iš Teismo turimos medžiagos matyti, kad trečiasis A. U. pranešime minimas vyras turėjo būti pareiškėjas. Visų pirma, remiantis tuo pranešimu, pareiškėjui buvo iškelta administracinė byla ir originali versija įtraukta į pareiškėjo bylą (žr. šio sprendimo 24 punktą). Vis dėlto Vilniaus apygardos teismas nusprendė, kad A. U. pranešime aprašytas kito asmens, Š. M., sulaikymas (žr. šio sprendimo 39 punktą). Nors nagrinėjant bylą Aukščiausiajame Teisme prokuroras nurodė, kad A. U. pats niekada neteigė, kad jo pranešime kalbama apie Š. M. sulaikymą (žr. šio sprendimo

45 punktą), Aukščiausiasis Teismas paliko galioti apeliacinės instancijos teismo sprendimą. Nė viename iš bylos nagrinėjimo etapų A. U. nebuvo aiškiai paprašyta paaiškinti, kurio asmens sulaikymą jis aprašė savo pranešime.

83. Šiuo požiūriu Teismas primena, kad jis neturi kompetencijos nagrinėti fakto ar teisės klaidų, kurias tariamai padarė vidaus teismas, nebent dėl jų galėjo būti pažeistos Konvencijos saugomos teisės ir laisvės (žr. 2015 m. EŽTT 2006-V paskelbto sprendimo *Scordino prieš Italiją (Nr. 1)* [DK], peticijos Nr. 36813/97, 190 punktą ir 2015 m. EŽTT sprendimo *Bochan prieš Ukrainą (Nr. 2)* [DK], peticijos Nr. 22251/08, 61 punktą). Teismo manymu, šioje byloje nėra pakankamo pagrindo konstatuoti, kad Vilniaus apygardos teismas ir Aukščiausiasis Teismas, nusprendę, jog A. U. pranešime aprašytas Š. M., o ne pareiškėjo sulaikymas, padarė akivaizdžią vertinimo klaidą. Atsižvelgdamas į tai, Teismas daro išvadą, kad A. U., kuris pripažino sulaikęs pareiškėją, spyręs jam į kojas, pargriovęs jį, prispaudęs prie žemės ir ištraukęs rankas iš po jo (žr. šio sprendimo 18 ir 20 punktus), savo tarnybiniame pranešime, surašytame sulaikymo naktį, nepaminėjo nė vienos iš šių aplinkybių. Teismo nuomone, toks rimtas aplaidumas buvo ne tik nepateisinamas iš principo, bet ir pakenkė tyrėjų galimybėms patikimai nustatyti pareiškėjo sulaikymo aplinkybes (žr. 2019 m. kovo 26 d. sprendimo *Konyanov prieš Rusiją* [Komitetas], peticijos Nr. 9759/09, 55 punktą ir jame nurodytas bylas).

84. Teismas taip pat pažymi, kad pareigūno E. Z., vežusio pareiškėją į policijos komisariatą, pranešime nurodyta, kad prieš Š. M. buvo panaudota prievarta, tačiau neužsiminta, kad prievarta ar specialiosios priemonės būtų panaudotos prieš pareiškėją (žr. šio sprendimo 7 punktą). Nacionaliniame teismo procese nenurodytos jokios priežastys, kodėl ši informacija nebuvo pateikta.

85. Be to, Teismas atkreipia dėmesį į tai, kad nors kiekvienas policijos pareigūnas savo vardu pateikė pranešimą ir jį pasirašė, pirmosios instancijos teismo posėdyje A. U. nurodė, kad buvo įprasta, jog visus tarnybinius pranešimus surašo jaunesnysis pareigūnas, ir nagrinėjamą naktį juos surašė pats A. U., o kiti pareigūnai tik pasirašė (žr. šio sprendimo 29 punktą). Teismo nuomone, tai, jog visus pranešimus surašė vienas policijos pareigūnas, rimtai pakenkė pranešimų patikimumui (žr. *mutatis mutandis* 2016 m. liepos 12 d. sprendimo *Gedrimas prieš Lietuvą*, peticijos Nr. 21048/12, 82 punktą ir jame nurodytas bylas), ypač turint galvoje, kad tas pats pareigūnas vėliau buvo apkaltintas netinkamu elgesiu su pareiškėju. Vis dėlto šis klausimas nebuvo aiškiai išnagrinėtas nė viename iš vidaus teismų – šie, priešingai nei pareiškėjas, niekada nesuabejojo pareigūnų patikimumu (žr. pirmiau nurodyto sprendimo *Gedrimas* 82 punktą ir pirmiau nurodyto Sprendimo *Yusiv* 73 punktą).

86. Todėl Teismas mano, kad aplinkybė, jog nebuvo tikslaus ir patikimo pareiškėjo sulaikymo aprašymo, nuo pat pradžių labai apsunkino galimybę nustatyti visas šio sulaikymo aplinkybes.

87. Vis dėlto tai nėra vieninteliai tyrimo trūkumai. Teismas jau nustatė, kad atliekant tyrimą nenustatyta kraujosruvos ant pareiškėjo kairės ausies kilmė ir neįvertintas prievartos, dėl kurios atsirado šis sužalojimas, būtinumas ir proporcingumas (žr. šio sprendimo 66, 68 ir 70 punktus).

88. Teismas taip pat pažymi, kad sulaikymo naktį pareiškėjas skundėsi, jog pareigūnas tyčia sulaužė jo akinius (žr. šio sprendimo 8 punktą). Teismas primena, kad pagal suformuotą jurisprudenciją institucijos privalo imtis visų pagrįstų ir įmanomų priemonių nagrinėjamo įvykio įrodymams surinkti (žr. 2017 m. lapkričio 9 d. sprendimo *Hentschel ir Stark prieš Vokietiją*, peticijos Nr. 47274/15, 94 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją). Vis dėlto nėra jokių požymių, kad buvo stengiamasi surinkti su akiniais susijusius įrodymus – grįžta į sulaikymo vietą jų ieškoti ar bent pareiškėjas išpėtas nepaimti akinių iš įvykio vietos, kol pareigūnai negalės jų apžiūrėti. Dėl to, kad valdžios institucijos greitai neužtikrino įrodymų dėl akinių, nebuvo galima objektyviai patikrinti šios skundo dalies ir teismai ją tiesiog glaustai atmetė (žr. šio sprendimo 40 punktą).

89. Teismas primena, kad jei po tyrimo pateikiami kaltinimai nacionaliniuose teismuose, pozityviosios pareigos pagal Konvencijos 3 straipsnį taikomos ir teismo bylos nagrinėjimo stadijai. Tokiais atvejais visas procesas, įskaitant bylos nagrinėjimą teisme, turi atitikti 3 straipsnyje įtvirtinto draudimo reikalavimus (žr. 2015 m. sausio 15 d. sprendimo *N. D. prieš Slovėniją*, peticijos Nr. 16605/09, 58 punktą ir jame nurodytas bylas).

90. Šioje byloje pareiškėjas skundėsi, kad Vilniaus apygardos teismas pateikė įžeidžiančių ir neetiškų pareiškimų apie jo asmenybę, duodamas suprasti, jog jis yra kerštingas ir kenčia nuo įvairių psichologinių problemų (žr. šio sprendimo 44 ir 74 punktus). Iš tiesų teismas pareiškė, kad „dar iki aptariamų įvykių pareiškėjas buvo veikiamas fobijų, dėl to neadekvačiai vertino situaciją“, per procesą pareiškėjo pateikti skundai ir prašymai yra „bandymas pakreipti tyrimą sau palankia linkme ir taip išvengti administracinės atsakomybės“, ir atsisakė „[nagrinėti, ar pareiškėjas], nuroydamas, kad jį sumušė ir akinius demonstratyviais tyčiais veiksmais sulaužė [A. U.], veikė sąmoningai, taip siekdamas išvengti administracinės atsakomybės, ar jausdamas asmeninį priešišumą policijos pareigūnui, inicijavusiam jo sulaikymą ir dalyvavusiam jį sulaikant, ar sąžiningai klydo“ (žr. šio sprendimo 42 punktą). Tą sprendimą Aukščiausiasis Teismas paliko galioti, o pareiškėjo argumentai dėl Vilniaus apygardos teismo vartojamų formuluočių buvo atmesti (žr. šio sprendimo 50 punktą).

91. Teismas pabrėžia, kad nagrinėjamoje byloje nacionalinių teismų buvo prašoma ištirti ne kaltinimus pareiškėjui, o ar A. U. piktnaudžiavo tarnybine padėtimi, panaudodamas prieš pareiškėją perteklinę prievartą. Teismo manymu, nepriimtina tai, kad minėtas sprendimas pagrįstas prielaida, jog

pareiškėjas pateikė skundą prieš policiją iš blogos valios, siekdamas išvengti administracinės atsakomybės. Teismas taip pat neįžvelgia, kaip spekuliacijos dėl pareiškėjo fobijų ar asmeninio priešiško policijos pareigūnui, o tai nebuvo vertinama jokiame bylos nagrinėjimo etape, galėjo būti reikšmingos teismų procesinei pareigai pagal Konvencijos 3 straipsnį nustatyti bylos aplinkybes (žr. *mutatis mutandis* 2017 m. balandžio 4 d. sprendimo *Thuo prieš Kiprą*, peticijos Nr. 3869/07, 139 punktą ir 2017 m. spalio 3 d. sprendimo *D. M. D. prieš Rumuniją*, peticijos Nr. 23022/13, 49 ir 52 punktus).

92. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teismas daro išvadą, kad pareiškėjo pateiktų kaltinimų dėl netinkamo policijos pareigūnų elgesio tyrimas neatitiko pagal Konvencijos 3 straipsnį reikalaujamo veiksmingumo standarto. Taigi buvo padarytas procesinis šios Konvencijos nuostatos pažeidimas.

II. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

93. Konvencijos 41 straipsnyje nustatyta:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančiosios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai prireikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.“

A. Žala

94. Pareiškėjas prašė Teismo priteisti neturtinę žalą remiantis Teismo praktika.

95. Vyriausybė nurodė, kad priteisimas turėtų būti vykdomas remiantis teisingumu ir neviršijant panašiose bylose prieš Lietuvą priteistų sumų.

96. Teismas pažymi, kad jis anksčiau buvo priteisęs neturtinės žalos atlyginimą tais atvejais, kai pareiškėjai prašė priteisti tokį atlyginimą, tačiau nustatyti tikslią jo sumą paliko Teismo nuožiūrai (žr. 2017 m. kovo 30 d. sprendimo *Nagmetov prieš Rusiją* [DK], peticijos Nr. 35589/08, 72 punktą ir jame nurodytas bylas ir 2017 m. spalio 5 d. sprendimo *Ābelē prieš Latviją*, peticijos Nr. 60429/12 ir peticijos Nr. 72760/12, 85 ir 86 punktus). Teismas mano, kad įvertinus šios bylos aplinkybes, neturtinė žala turi būti priteista.

97. Atsižvelgdamas į šioje byloje nustatytus Konvencijos 3 straipsnio materialinį ir procesinį pažeidimus ir vadovaudamasis teisingumo pagrindais, Teismas priteisia pareiškėjui 15 000 eurų (EUR) pagal šią dalį.

B. Bylinėjimosi ir kitos išlaidos

98. Pareiškėjas taip pat reikalavo priteisti 1 000 EUR bylinėjimosi išlaidoms, patirtoms bylinėjantis nacionaliniuose teismuose, padengti. Jis pateikė sąskaitos faktūros kopiją, iš kurios matyti, kad advokatas pareikalavo

sumokėti šią sumą už kasacinio skundo parengimą (žr. šio sprendimo 43 ir 44 punktus).

99. Vyriausybės teigimu, pareiškėjas nepateikė jokių įrodymų, jog faktiškai sumokėjo šią sumą.

100. Atsižvelgdamas į turimus dokumentus ir savo jurisprudenciją, Teismas mano, kad pagrįsta priteisti 1 000 EUR sumą išlaidoms, patirtoms bylinėjantis nacionaliniuose teismuose, atlyginti.

C. Palūkanos

101. Teismas mano, kad palūkanų norma turėtų būti pagrįsta ribine Europos Centrinio Banko skolinimo norma, prie jos pridedant tris procentus.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI

1. *Skelbia* peticiją priimtina.
2. *Nusprendžia*, kad padarytas materialinis Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas.
3. *Nusprendžia*, kad padarytas procesinis Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas.
4. *Nusprendžia*:
 - a) valstybė atsakovė per tris mėnesius turi sumokėti pareiškėjui šias sumas:
 - i) 15 000 EUR (penkiolika tūkstančių eurų) ir visus taikytinus mokesčius neturtinei žalai atlyginti;
 - ii) 1 000 EUR (vieną tūkstantį eurų) ir visus pareiškėjui taikytinus mokesčius išlaidoms ir sąnaudoms atlyginti;
 - b) nuo minėto trijų mėnesių termino pabaigos iki sprendimo įvykdymo dienos per įpareigojimų nevykdymo laiką nuo minėtų sumų turės būti mokamos paprastosios palūkanos pagal ribinę Europos Centrinio Banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2019 m. spalio 15 d., vadovaujantis Teismo reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Hasan Bakırcı
Kanclerio pavaduotojas

Valeriu Grițco
Pirmininkas